

sa

Sektorske_analize

rujan 2013. _ broj 23 _ godina 2

ISSN: 1848-8986

eiz ekonomski
instituit,
zagreb

_Farmaceutska industrija

Autorica_Tajana Barbić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Rast proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u prvih sedam mjeseci 2013. godine usporen je na 6,2 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

_7 Kretanja u farmaceutskoj industriji Europske unije

Procjenjuje se da je farmaceutska industrija u Europskoj uniji 2012. godine zapošljavala 700.000 radnika te da je investirala oko 30 milijardi eura u istraživanje i razvoj.

_11 Najveći farmaceutski proizvođači

U 2012. godini svjetska farmaceutska industrija rasla je 2,4 posto, dok je u 2011. ostvaren rast od 5,3 posto.

_16 Najveća trgovačka društva

Iako u domaćoj farmaceutskoj industriji posluje preko 30 poduzeća, deset najvećih hrvatskih farmaceutskih proizvođača ostvaruje preko 90 posto prihoda ukupnog sektora i zapošljava 4.475 radnika u 2012. godini.

_19 Zaključak i očekivanja

Budući da je Vlada najavila novi rebalans proračuna zato što je bila prisiljena sanirati izdatke za zdravstvo s 3,3 milijarde kuna, možemo očekivati da će rezovi u javnoj potrošnji dijelom biti usmjereni i prema racionalizaciji javnih zdravstvenih troškova.

— Glavni sektorski pokazatelji

— Okružje u kojem posluje farmaceutska industrija, danas se značajno razlikuje od uvjeta otprije jednog desetljeća. Rastući izdaci zdravstvenog sustava i nepovoljni gospodarski uvjeti doveli su prvo do usporavanja rasta troškova farmaceutske industrije, a potom i do njihovog rezanja. Uvjeti na domaćem u odnosu na svjetsko tržište još su izazovniji, pogotovo s obzirom na visoke nagomilane troškove zdravstva koji su u lipnju narasli do 3,3 milijarde kuna, a od kojih se najveći dio odnosio upravo na dugove za lijekove [2,5 milijardi kuna]. Saniranjem navedenih troškova značajno je povećan proračunski deficit koji je u kolovozu činio 3,8 posto BDP-a. Istodobno, hrvatsko gospodarstvo je u drugom tromjesečju 2013. nastavilo s padom od 0,7 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Unatoč činjenici da je pad gospodarstva usporen za 0,8 postotnih bodova u odnosu na prethodno tromjesečje, valja napomenuti da je riječ o sedmom uzastopnom tromjesečju u kojem je zabilježen pad BDP-a. U prvih sedam mjeseci ukupna industrijska proizvodnja zabilježila je pad od 0,9 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka narasla je za 6,2 posto u prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U 2012. godini, kada je ukupna industrijska proizvodnja na međugodišnjoj razini pala za 5,5 posto, međugodišnja stopa rasta proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka iznosila je 21 posto.

“

Od ukupno 3.890 zaposlenih u farmaceutskoj industriji, njih gotovo 90 posto zaposlenici su triju najvećih poduzeća u sektoru.

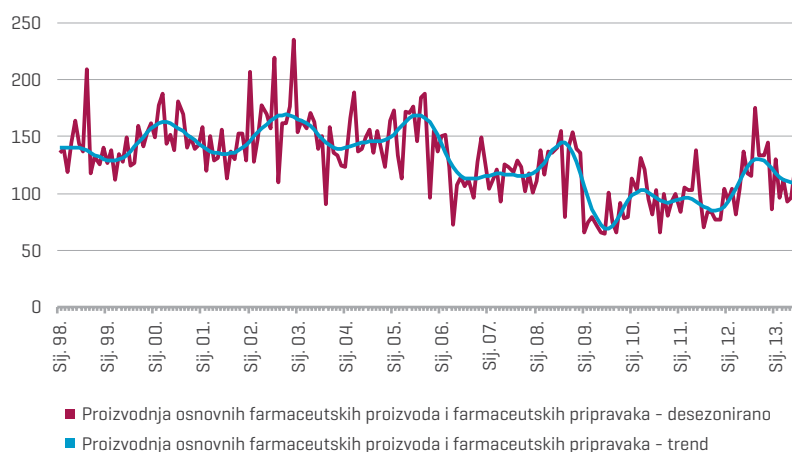
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka pokazuje visok stupanj volatilnosti koja se pripisuje neujednačenoj proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda [slika 2]. Naime, međugodišnje stope promjene u 2013. godini ukazuju na izmjenjivanje snažnog rasta [+39,3 posto u siječnju] s izraženim padom [-28,3 posto u svibnju]. Na međugodišnjoj razini, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u srpnju ove godine porasla je za 21,5 posto. Izražene oscilacije prisutne su i u kretanju zaliha gotovih proizvoda pri proizvođačima, koje su u siječnju rasle za 115,6 posto u odnosu na siječanj 2012. godine, dok od svibnja kontinuirano padaju. Smanjenje zaliha osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u zadnja tri promatrana mjeseca vodi do zaključka da je

PROIZVODNJA OSNOVNIH FARMACEUTSKIH PROIZVODA I PRIPRAVAKA POKAZUJE VISOK STUPANJ VOLATILNOSTI

potražnja za tim proizvodima pokrivena iz zaliha. Točnije, uzrok pada zaliha od svibnja do srpnja moguće je objasniti porastom inozemne potražnje¹.

Slika 1.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka, izvorni indeksi (2010=100)

Izvor: izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Usporen rast farmaceutske industrije doveo je do neznatnog pada broja zaposlenih koji je u srpnju ove godine bio za 0,1 posto niži u odnosu na isti mjesec prošle godine. U istom razdoblju, ukupan broj zaposlenih u industriji zabilježio je pad od 4,7 posto. Broj zaposlenica, koje tradicionalno čine gotovo 60 posto ukupnog broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji, u srpnju 2013. također je pao za 2,5 posto na međugodišnjoj razini. Od ukupno 3.890 zaposlenih u farmaceutskoj industriji, njih gotovo 90 posto čine zaposlenici triju najvećih poduzeća u sektoru. Porast proizvodnje i neznatan pad broja zaposlenih rezultirali su povećanjem produktivnosti rada u farmaceutskoj industriji od 6,7 posto u prvih sedam mjeseci ove godine.

Pozitivna kretanja u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u prvoj polovici 2013. godine odrazila su se i na bruto plaće zaposlenika. Naime, prosječna bruto plaća zaposlenih u farmaceutskoj industriji u lipnju 2013. godine porasla je za 3,6 posto u odnosu na lipanj

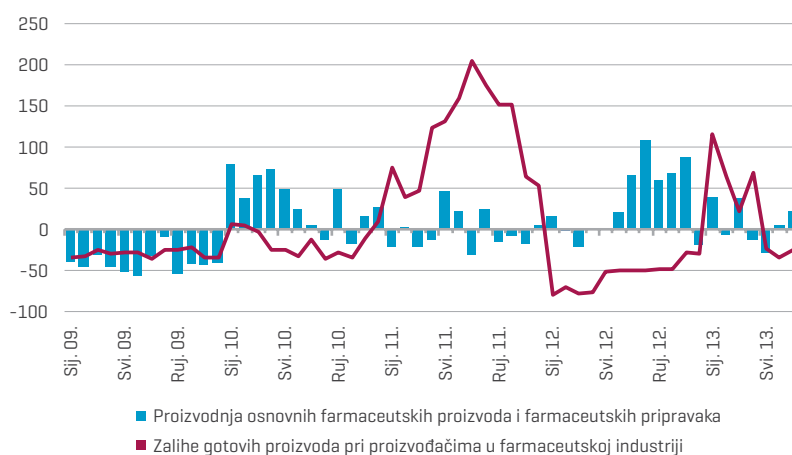
¹ HGK [lipanj, 2013].

2012. godine, dosegnuvši razinu od 13.418 kuna. Valja napomenuti da su u lipnju 2013. bruto plaće zaposlenika u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, bile dvostruko veće u odnosu na prosječnu bruto plaću isplaćenu u prerađivačkoj industriji. U istom mjesecu bruto plaća u farmaceutskoj industriji bila je 70 posto viša od prosječne bruto plaće u gospodarstvu.

Na međugodišnjoj razini proizvođačke cijene u farmaceutskoj industriji rasle su u svim mjesecima 2013. godine. Najveći rast zabilježen je u travnju 2013. (5,9 posto u odnosu na isti mjesec prošle godine), nakon čega je usporen. Tako su u srpnju ove godine proizvođačke cijene na međugodišnjoj razini bile veće za 0,6 posto. S druge strane, proizvođačke cijene u ukupnoj prerađivačkoj industriji bilježe pad od svibnja 2013. godine. Dok su u razdoblju od siječnja do travnja proizvođačke cijene u prerađivačkoj industriji na domaćem tržištu rasle, od svibnja padaju po međugodišnjoj stopi od 1,2 posto. U prvih sedam mjeseci 2013. godine proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda na stranom su tržištu kontinuirano rasle.

Slika 2.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka te zalihe gotovih proizvoda pri proizvođačima, međugodišnje stope promjene

Izvor: izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Potrošačke cijene u farmaceutskoj industriji u 2013. godini uglavnom su pratile rast ukupnih cijena u gospodarstvu. Tako je prosječna međugodišnja stopa rasta potrošačkih cijena farmaceutskih proizvoda u srpnju 2013. iznosila 2,7 posto, a ukupnih potrošačkih cijena 3,8 posto. U srpnju su cijene farmaceutskih proizvoda snižene za 0,1 posto u odnosu na srpanj prošle godine. U istom su mjesecu ukupne potrošačke cijene na međugodišnjoj razini porasle za 2,3 posto. To se također smatra niskim rastom, s obzirom na to da je došlo do usporavanja rasta cijena od 2,9 postotnih bodova u odnosu na početak godine, najvećim dijelom zahvaljujući nestajanju prošlogodišnjeg efekta povećanja cijena električne energije i plina.

U prvoj polovici godine došlo je do porasta vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda na međugodišnjoj razini i na strani

“ Proizvođačke cijene u farmaceutskoj industriji rasle su na međugodišnjoj razini u svim mjesecima 2013.

uvoza i na strani izvoza. Dok je izvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda narastao za 20,5 posto u prvoj polovici godine u odnosu na isto razdoblje prošle godine, uvoz je u istom razdoblju bio veći za 8,1 posto. Posljedično, deficit vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda s inozemstvom, smanjio se za 8,8 posto na međugodišnjoj razini u prvoj polovici 2013. U istom razdoblju ukupni izvoz roba smanjio se za 4,4 posto, dok je uvoz porastao za 0,1 posto, vodeći do rasta deficita vanjskotrgovinske bilance od 5,8 posto na međugodišnjoj razini. U prvoj polovici godine izvezeno je 1,8 milijardi kuna medicinskih i farmaceutskih proizvoda, što predstavlja 5,4 posto ukupnog izvoza roba. U istom razdoblju prošle godine izvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda činio je 4,3 posto ukupnog izvoza roba. U 2012. godini najveći dio medicinskih i farmaceutskih proizvoda izvezio se u Rusiju i SAD.

Uvoz lijekova u Hrvatsku porastao je za 8,1 posto u prvih šest mjeseci 2013. godine, dosegnuvši iznos od 2,8 milijardi kuna. Uvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda doprinio je s 4,5 posto ukupnom uvozu roba u prvoj polovici 2013. godine. Struktura trgovinskih partnera ukazuje na to da se više od 80 posto medicinskih i farmaceutskih proizvoda uvozi iz zemalja Europske unije i SAD-a, pri čemu se skoro petina medicinskih i farmaceutskih proizvoda uvozi iz Njemačke. U 2012. godini značajno je porastao uvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda iz SAD-a, što je najvećim dijelom uzrokovano povećanjem uvoza antiseruma i ostalih frakcija krvi te modificiranih imunoloških proizvoda, a tek manjim dijelom povećanjem uvoza lijekova.

Kretanja u farmaceutskoj industriji Europske unije

Farmaceutska industrija jedna je od vodećih visokotehnoloških industrija u Europskoj uniji, čija se proizvodnja u 2012. procjenjuje na 210 milijardi eura. U istoj je godini farmaceutska industrija zapošljavala 700.000 radnika te investirala oko 30 milijardi eura u istraživanje i razvoj, a preko 70 posto tih ulaganja ostvareno je u Velikoj Britaniji, Njemačkoj, Švicarskoj i Francuskoj².

Tablica 1.
Odabrani pokazatelji
farmaceutske industrije
u Europskoj uniji

Napomena: * Podaci za 2012. su procijenjeni.

Izvor: EFPIA [2013].

Pokazatelj	1990.	2000.	2011.	2012.*
Proizvodnja (u mil. eura)	63.010	125.301	205.662	210.000
Izvoz (u mil. eura)	23.180	90.935	288.573	305.000
Uvoz (u mil. eura)	16.113	68.841	212.135	225.000
Vanjskotrgovinska bilanca (u mil. eura)	7.067	22.094	76.438	80.000
Izdaci za istraživanje i razvoj (u mil. eura)	7.766	17.849	29.192	30.000
Broj zaposlenih	500.879	534.882	700.010	700.000
Zaposleni u istraživanju i razvoju	76.126	88.397	115.695	116.000

Farmaceutska industrija ima najveću dodanu vrijednost po zaposleniku, značajno veću od ostalih visokotehnoloških industrija i industrije općenito³. Također, riječ je o industriji s najvećim udjelom troškova istraživanja i razvoja u ukupnim prihodima. Prema podacima *EU Industrial R&D investment Scoreboard-a* za 2012. godinu, farmaceutske i biotehnološke sektor generirao je 17,7 posto ukupnih izdataka istraživanja i razvoja. Unatoč visokim ulaganjima u napredak, europska farmaceutska industrija i dalje zaostaje za snažnom konkurencijom kojoj je izložena na međunarodnom tržištu. Sjeverna Amerika ostvarila je 41 posto ukupnih prihoda od prodaje farmaceutskih proizvoda na globalnoj razini, dok su zemlje Europske unije sudjelovale s 26,7 posto u ukupnim svjetskim prihodima tog sektora. U istom razdoblju, brazilsko i kinesko tržište raslo je za 16 i 21 posto, dok je

² EFPIA [2013].

³ Eurostat.

PROIZVOĐAČKE CIJENE FARMACEUTSKIH PROIZVODA I PRIPRAVAKA U EUROPSKOJ UNIJI U 2013. GODINI PADAJU U ODNOSU NA PRETHODNU GODINU

pet najvećih europskih tržišta doživjelo pad od 2 posto⁴. U razdoblju od 2007. do 2011. godine 62 posto prihoda od novih lijekova ostvareno je na američkom tržištu, dok je na europskim tržištima ostvareno samo 18 posto⁵.

Osim intenzivne konkurencije, farmaceutska industrija u Europskoj uniji suočava se s regulatornim preprekama i rastućim izdacima istraživanja i razvoja. U proteklom desetljeću izdaci za istraživanje i razvoj značajno su se povećali, dok vjerojatnost da će lijek uspješno proći sve razvojne faze do izlaska na tržište kontinuirano opada. U prosjeku je stopa uspješnosti kod velikih farmaceutskih poduzeća iznosila 2 posto u razdoblju 2007.-2011.⁶. Inovativna europska poduzeća snažno su pogođena i mjerama štednje koje su u nekim zemljama uvedene od 2010., a koje pogoduju rastu generičkih lijekova. Naime, na usporavanje pet najznačajnijih farmaceutskih sila u Europskoj uniji značajniji utjecaj imaju mjere štednje i fiskalne reforme nego dinamika pojedinih kompanija i istjecanje patenata. Dok je potonje temeljni uzrok pada američkog farmaceutskog tržišta u 2012. godini, u zemljama Europske unije istjecanje patenata nema tako dramatičan utjecaj na prihode od prodaje. Naime, europska farmaceutska poduzeća znatno su duže zadržavala prihode od prodaje lijeka nakon što bi izgubila ekskluzivno pravo proizvodnje jer je država kod isplate naknade podjednako tretirala generičke i brendirane lijekove. Ipak, taj se obrazac zadnjih pet godina mijenja pa je primjetan trend pada prodaje nepatentiranih lijekova, kao i snažnije nagrizanje prodaje uslijed isteka patenata.

Ukupna privatna i javna ulaganja u zdravstveni sektor u zemljama Europske unije znatno su manja nego u SAD-u. Naime, u 2011. godini u SAD-u su izdaci zdravstvenog sustava dosegli 17 posto BDP-a, dok u Europskoj uniji izdaci za zdravstvo čine oko 9,1 posto BDP-a. U istom razdoblju, izdaci zdravstvenog sustava u Hrvatskoj činili su 7,8 posto BDP-a⁷. U Europi

Osim intenzivne
“ konkurencije,
farmaceutska
industrija u
Europskoj uniji
suočava se s
regulatornim
preprekama i
rastućim izdacima
istraživanja i razvoja.

4 IMS (2013).

5 IMS (2013).

6 AstraZeneca (2012).

7 OECD (2013).

država financira 74 posto ukupnih zdravstvenih izdataka, dok udio javnih izdataka u ukupnim zdravstvenim izdacima u Hrvatskoj doseže 85 posto.

Tablica 2.
Odabrani pokazatelji financiranja zdravstva u 2011. (u %)

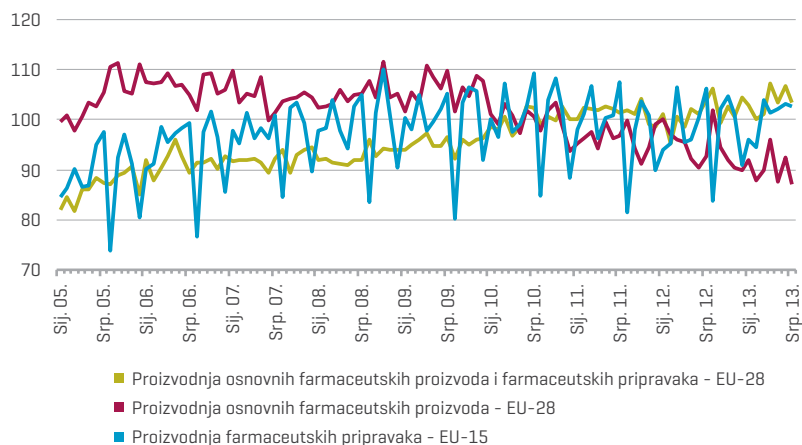
Izvor: WHO.

	Hrvatska	Europa	Svijet
Ukupni izdaci za zdravstvo (u % od BDP-a)	7,8	9,1	9,2
Ukupni izdaci za zdravstvo po stanovniku (PPP u USD)	1573,3	2319,5	1079,5
Udio javnih izdataka za zdravstvo u ukupnim zdravstvenim izdacima	84,7	74,0	57,8
Udio izdataka osnovnog zdravstvenog osiguranja u javnim zdravstvenim izdacima	78,5	51,3	60,8
Udio privatnog zdravstvenog osiguranja u ukupnim privatnim zdravstvenim izdacima	4,1	21,5	37,2

Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji, nakon listopada 2012. godine počela se oporavljati i ostvarivati pozitivne međugodišnje stope rasta. Negativan trend zabilježen je ponovo u srpnju, kada se proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka smanjila za 0,5 posto u odnosu na srpanj 2012. Proizvodnja osnovnih proizvoda i proizvodnja farmaceutskih pripravaka kreću se različitom dinamikom. Naime, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda bilježi znatno veće stope pada koji je u srpnju iznosio 6,2 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine, što je u skladu s većom orijentacijom proizvođača na generičke lijekove uslijed visokih troškova razvoja novih originalnih lijekova.

Slika 3.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, desezonirani podaci

Izvor: Eurostat.

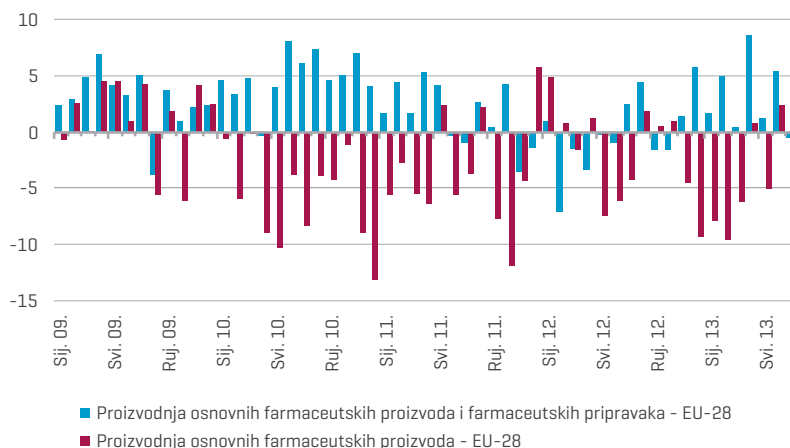

U 2011. godini broj zaposlenih iznosio je 700.010, od čega je 40 posto zaposlenih u farmaceutskim poduzećima u Francuskoj, Njemačkoj i Velikoj Britaniji⁸. Hrvatska poduzeća u farmaceutskoj industriji zapošljavala su 0,9 posto ukupnog broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji Europske unije.

8 EFPIA (2013).

Slika 4.
Proizvodnja osnovnih
farmaceutskih
proizvoda i pripravaka,
desezonirani podaci,
međugodišnje stope
promjene

Izvor: Eurostat.

U 2013. godini proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji uglavnom slijede silazni trend te su u srpnju bile manje za 0,2 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Struktura prodajne cijene farmaceutskih proizvoda u 2011. pokazuje da proizvođačima pripada 65,2 posto, dok se ostatak dijeli na troškove distribucije i porezne obveze.

“ U 2011. godini
Europska
unija izvezla je
farmaceutske
proizvode u
vrijednosti od 288,6
milijardi eura.

U 2011. godini Europska je unija izvezla farmaceutske proizvode u vrijednosti od 288,6 milijardi eura a uvezla 212,1 milijardu eura farmaceutskih proizvoda, ostvarivši pritom 76,5 milijardi suficita. Najveći su izvoznici njemačka, švicarska, belgijska te irska farmaceutska poduzeća, čiji je izvoz iznosio 18, 17, 12 i 9 posto ukupnog izvoza. Najveći trgovinski partner proizvođača iz Europske unije je SAD. Farmaceutska poduzeća Europske unije 2011. godine izvezla su 29 posto proizvoda u SAD, dok je 10,4 posto izvezeno u Švicarsku, a 7 posto u Rusiju. Europska je unija u istom razdoblju iz SAD-a i Švicarske uvezla čak 73,2 posto ukupnog uvoza farmaceutskih proizvoda⁹.

⁹ EFPIA (2013).

Najveći farmaceutski proizvođači

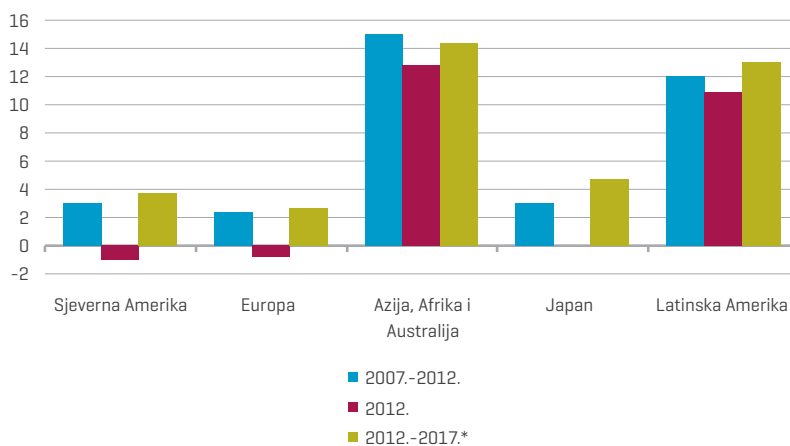
Istek patentne zaštite uzrokovao je pad ukupnih prihoda deset najvećih farmaceutskih proizvođača u 2012. godini za 9,8 posto.

Budući da je u 2012. godini brojnim lijekovima istekla patentna zaštita, u svjetskoj farmaceutskoj industriji očekivao se znatan pad prihoda te nastavak rasta konkurentskih pritisaka s brzorastućih tržišta. U skladu s očekivanjima, rast svjetskog farmaceutskog tržišta u 2012. godini usporen je u odnosu na prethodnu godinu. Naime, u 2012. godini svjetska farmaceutska industrija rasla je 2,4 posto, dok je u 2011. ostvaren ukupan rast od 5,3 posto. Nakon rasta u 2011. godini, tradicionalno najveći proizvođači na američkom i europskom tržištu u 2012. godini pretrpjeli su pad od oko 1 posto. S druge strane, među rastućim tržištima istaklo se azijsko, afričko i australsko tržište (12,8 posto) te južnoameričko tržište (10,9 posto). Inače rastuće, japansko tržište farmaceutskih proizvoda, u 2012. godini je stagniralo¹⁰. Prema projekcijama IMS-a za razdoblje 2012.-2017., tranzicijska tržišta nastavit će s daljnjim rastom po prosječnim stopama od 11,4 i 14,4 posto, dok se američkom, europskom i japanskom tržištu predviđa oporavak, ali s jednoznačenkastim stopama rasta. Točnije, IMS predviđa da će britanski, njemački i američki proizvođači ostvariti rast od 1 do 4 posto u sljedećih pet godina, dok će prihodi francuskih proizvođača u istom razdoblju rasti do 2 posto. Uz navedene stope rasta, predviđa se da će u 2017. godini SAD zauzimati 30 posto ukupnog svjetskog tržišta farmaceutskih proizvoda, najvećih pet europskih proizvođača 13 posto, dok će brzorastuća tržišta zauzeti 32 posto tržišta.

Slika 5.
Stope rasta tržišta farmaceutske industrije

Napomena: * navedena je samo gornja granica projicirane stope rasta.

Izvor: Eurostat.

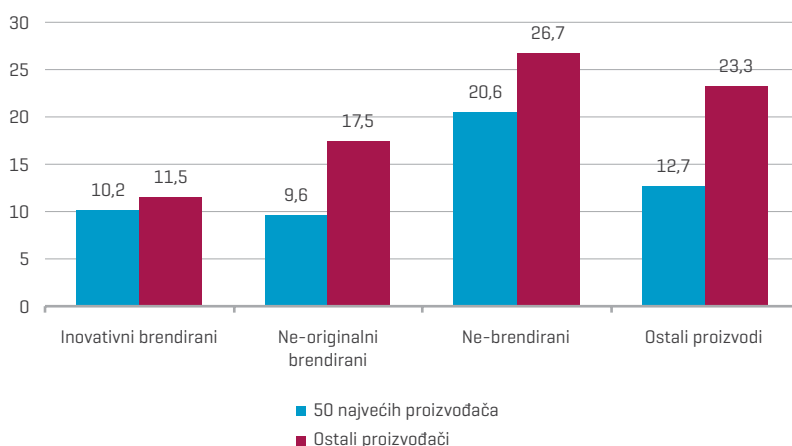
¹⁰ IMS Health Market Prognosis (lipanj, 2013).

DESET NAJVEĆIH PODUZEĆA ZAHVAĆA 42 POSTO UKUPNOG TRŽIŠTA U 2012. GODINI

Struktura proizvoda koji se plasiraju na brzorastuća tržišta nešto je drugačija od one koja se odnosi na razvijena tržišta. Naime, 50 najvećih farmaceutskih poduzeća uglavnom je nudilo inovativne brandove i brendirane generičke lijekove ostvarujući na brzorastućim tržištima rast od otprilike 10 posto u petogodišnjem razdoblju. Ostala poduzeća, izvan kategorije 50 najvećih, prodaju prvenstveno brendirane generičke lijekove i uobičajene generičke lijekove, ostvarujući u pet godina rast od 17,5 posto i 26,7 posto. Kategorija ostalih proizvoda obuhvaća OTC lijekove¹¹, homeopatske lijekove i tradicionalne lijekove kineske medicine.

Slika 6.
Stopa rasta u petogodišnjem razdoblju na brzorastućim tržištima po strukturi proizvoda (u %)

Izvor: PharmExec 50 [2013].

Jedan od značajnijih trendova u farmaceutskoj industriji u 2012. godini jest i manje oslanjanje na preuzimanja i spajanja poduzeća kao zamjene ili dodatka organskom razvoju poslovanja. Zadnje je spajanje bilo ono Sanofija i Genzymea u 2011. godini, nakon duge serije spajanja farmaceutskih proizvođača, kao što su: Pfizer/Pharmacia [2003], Sanofi/Aventis [2004], Roche/Genentech [2009], Merck/Schering-Plough [2009], te Pfizer/Wyeth [2009].

¹¹ Lijekovi koji se prodaju direktno kupcima, bez liječničkog recepta.

Unatoč brojnim preuzimanjima i konsolidacijama, svjetsko farmaceutsko tržište poprilično je fragmentirano. Naime, deset najvećih poduzeća zahvaća 42 posto ukupnog tržišta u 2012. godini. S obzirom na to da je većina velikih farmaceutskih poduzeća vodeće pozicije zauzela zahvaljujući patentiranim lijekovima, očekivalo se da će istekom patentne zaštite na pojedine lijekove, vodeći igrači izgubiti dio tržišta zaštićenih lijekova. Ipak, u 2012. godini deset najvećih uspjelo je zadržati 52 posto tog tržišta koje je iznosilo 333,5 milijarde dolara¹². Deset najvećih proizvođača zapošljava 934.540 ljudi, što je za trećinu više od broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji u Europskoj uniji.

Istek patentne zaštite uzrokovao je pad ukupnih prihoda deset najvećih farmaceutskih proizvođača u 2012. godini za 9,8 posto, nakon što su u prethodne dvije godine oni rasli za 5,5 posto (2011.) i 16,7 posto (2010.).

Tablica 3.
Odabrani pokazatelji 10 najvećih farmaceutskih proizvođača u svijetu u 2012.

	Ukupni prihodi		Neto dobit		Broj zaposlenih
	u mlrd. USD	2012./2011. [u %]	u mlrd.USD	2012./2011. [u %]	
Johnson&Johnson [SAD]	67,2	3,4	10,5	8,7	127.600
Pfizer [SAD]	59,0	-9,6	14,6	45,6	103.700
Novartis [Švicarska]	56,7	-3,2	9,2	-3,9	127.724
Roche [Švicarska]	47,8	5,8	10,4	1,0	82.089
Merck[SAD]	47,3	-1,6	6,3	-1,5	83.000
Sanofi [Francuska]	44,9	4,7	10,5	-7,0	110.000
GlaxoSmithKline [Ujedinjeno Kraljevstvo]	41,9	-3,5	9,1	-3,9	99.488
Abbot Lab./AbbVie [SAD]	39,9	2,6	6,0	26,8	93.939
AstraZeneca [Ujedinjeno Kraljevstvo]	28,0	-16,7	6,3	-36,8	51.700
Bayer HealthCare [Njemačka]	23,9	8,4	4,6	5,5	55.300

Napomena: Poredak je utvrđen na temelju podataka iz financijskih izvještaja, ljestvice koju objavljuje FiercePharma i podataka S&P Capital IQ.

Izvor: Financijski izvještaji poduzeća.

Proizvođači koji su se suočili s gubitkom patentne zaštite za najprodavanije lijekove najviše su utjecali na loše prosječne rezultate deset najvećih. Ukupni prihodi Pfizera smanjili su se za 9,6 posto uslijed isteka patentne zaštite za Lipitor, dok je AstraZeneca gubitkom prava ekskluzivne proizvodnje četiriju lijekova (Seroquel IR, Nexium, Atacand i Merrem) pretrpjela pad prihoda od 16,7 posto. Točnije, AstraZeneca godinu je završila s prihodima manjim za 5 milijardi dolara u odnosu na prethodnu godinu. Za razliku od

¹² IMS (2013).

“ Profitabilnost najvećih proizvođača u farmaceutskoj industriji mjerena profitnom maržom kretala se u rasponu od 10-18 posto.

prihoda ovih dvaju proizvođača, prihodi Mercka nisu značajno pali unatoč isteku patenta za Singular. S druge strane, ukupni prihodi proizvođača Bayer HealthCare, Roche, Sanofi, Johnson&Johnson i Abbot slijedili su uzlaznu putanju.

Geografska distribucija prihoda otkriva znatnu koncentraciju američkih proizvođača koji su u 2012. godini generirali 47 posto ukupnih prihoda deset najvećih proizvođača. U istoj godini dvije švicarske farmaceutske tvrtke sudjelovale su u ukupnim prihodima s udjelom od 23 posto.

U 2012. unatoč padu prihoda, svih deset najvećih proizvođača poslovalo je s dobiti, pri čemu je polovica ostvarila rast u odnosu na prethodnu godinu. Najveću dobit od 14,6 milijardi dolara ostvario je Pfizer. Dobit Pfizera narasla je za gotovo 50 posto u odnosu na prethodnu godinu. Najveći farmaceutski proizvođač u svijetu, Johnson&Johnson ostvario je rast dobiti od 8,7 posto. Prošlogodišnji rekorder po dobiti, AstraZeneca zabilježio je najveći pad dobiti po stopi od 37 posto u odnosu na 2011. godinu.

Poredak deset najvećih nešto je drugačiji kad se promatra tržišna kapitalizacija. Prema navedenom pokazatelju Pfizer se vraća na vodeće mjesto s ukupnom tržišnom kapitalizacijom od 189,3 milijarde dolara, dok po iznosu ukupnih prihoda vodeći Johnson&Johnson pada na četvrto mjesto. AstraZeneca unatoč dvoznamenkastom padu prihoda u prethodnoj godini uživa povjerenje ulagača na tržištima kapitala te je s tržišnom kapitalizacijom od gotovo 40 milijardi dolara zauzela treće mjesto.

Tablica 4.
Poredak najvećih farmaceutskih proizvođača prema tržišnoj kapitalizaciji* u rujnu 2013.

Napomena: * tržišna kapitalizacija izračunata je kao umnožak broja dionica i cijene dionice; broj dionica uzet je iz zadnjeg dostupnog godišnjeg ili tromjesečnog izvještaja.

Izvor: S&P Capital IQ.

	Tržišna kapitalizacija u mrd USD
Pfizer Inc.	189,28
GlaxoSmithKline Plc.	78,58
AstraZeneca Plc.	39,74
Johnson&Johnson	32,98
Novartis	24,35
Merck	18,25
Bayer Ag	12,07
Sanofi	11,62
Sun Pharmaceuticals	11,61
Bristol-Myers	9,43

Kako bi se stekao dojam o aktualnim događanjima na svjetskom farmaceutskom tržištu, u nastavku su ukratko analizirani podaci iz tromjesečnih financijskih izvještaja u 2013. godini. Na temelju tih podataka izračunati su pokazatelji koji se odnose na 12-mjesečno razdoblje, zaključno s 30.6.2013. godine. Profitabilnost najvećih proizvođača u farmaceutskoj industriji, mjerena profitnom maržom kretala se u rasponu od 10-18 posto s iznimkom Pfizera čija je profitna marža iznosila gotovo 50 posto te Bayera sa 7,3 posto. Sva poduzeća ostvarila su visoke prinose na imovinu i kapital, pri čemu se isticao GlaxoSmithKline. Navedena kompanija ujedno je i najzaduženija, s izrazito nepovoljnim odnosom duga i vlastitog kapitala.

Tablica 5.

Odabrani pokazatelji najvećih farmaceutskih proizvođača u razdoblju lipanj 2012.-lipanj 2013.

	Ukupni prihodi (u mrd USD)	Profitna marža (u %)	Profitabilnost imovine (u %)	Profitabilnost kapitala (u %)	Omjer duga i vlastitog kapitala (u %)
Pfizer Inc.	56,6	46,6	6,2	14,0	0,5
GlaxoSmithKline Plc.	26,4	15,2	10,4	55,5	2,6
AstraZeneca Plc.	26,6	18,5	9,9	21,6	0,5
Johnson&Johnson	69,9	18,4	9,7	19,3	0,2
Novartis	23,8	16,4	6,5	14,4	0,3
Merck	44,9	11,4	5,2	9,8	0,6
Bayer Ag	40,2	7,3	7,1	15,6	0,6
Sanofi	44,2	10,1	4,2	6,4	0,3

Izvor: S&P Capital IQ.

— Najveća trgovačka društva

— Iako u domaćoj farmaceutskoj industriji posluje preko 30 poduzeća, deset najvećih hrvatskih farmaceutskih proizvođača ostvaruje preko 90 posto prihoda ukupnog sektora i zapošljava 4.475 radnika u 2012. godini. Svih deset vodećih poduzeća klasificirano je u djelatnost proizvodnje farmaceutskih pripravaka, a prema ostvarenim prihodima ističu se Pliva, Belupo i JGL, koje ćemo na temelju financijskih izvještaja iz 2012. godine detaljnije analizirati u nastavku.

U 2012. godini zabilježeni prihodi vodećih deset proizvođača na domaćem tržištu povećali su se za iznimnih 16,3 posto. Najviše stope rasta ukupnih prihoda zabilježene su u slučaju Farmasa (217 posto) i Genere (55 posto), dok su najveći pad pretrpjeli Imunološki zavod (29 posto) i Fidifarm (8 posto). Prosječni prihodi vodećih deset proizvođača na domaćem tržištu iznosili su 518,7 milijuna kuna. Unatoč pozitivnoj prosječnoj dobiti od 81,7 milijuna kuna, prosječna neto profitna marža vodećih deset domaćih farmaceutskih proizvođača ostvarila je negativan rezultat. Prosječna produktivnost ostvarena uz 407 zaposlenih iznosila je 282.700 kuna, dok se ukupna produktivnost deset najvećih trgovačkih društava, mjerena ukupnim prihodima po zaposlenom, zadržala na 1,2 milijuna kuna, kao i prethodne godine.

Najveći domaći proizvođač farmaceutskih pripravaka, Pliva, sudjelovao je u ukupnom prihodima deset najvećih proizvođača sa 64 posto. U 2012. godini Pliva je ostvarila rast ukupnih prihoda od 20,1 posto, pri čemu su ukupni prihodi dosegli 3,3 milijarde kuna. Pliva je ujedno i najveći poslodavac u farmaceutskoj industriji, koji zapošljava 1717 radnika, 7,1 posto više nego prethodne godine. U istom je razdoblju JGL zabilježio sličnu stopu rasta prihoda, ostvarivši 618,5 milijuna kuna od prodaje. Suprotan trend slijedili su prihodi Belupa, drugog hrvatskog farmaceutskog proizvođača po veličini, koji su neznatno pali po stopi od 0,1 posto. Razliku između Plive i ostala dva konkurenta zorno prikazuje i podatak o neto dobiti u 2012. godini, koja je kod Plive bila jednaka iznosu ukupnih prihoda Belupa i JGL-a.

U 2012. GODINI ZABILJEŽENI PRIHODI VODEĆIH DESET PROIZVOĐAČA NA DOMAĆEM TRŽIŠTU NARASLI SU ZA IZNIMNIH 16,3 POSTO

Tablica 6.
Odabrani pokazatelji 10 najvećih farmaceutskih proizvođača u Hrvatskoj u 2012.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

	Pliva	Belupo	JGL	Prosjek vodećih 10
Prihodi (u mil. kuna)	3.316,7	645,8	618,5	518,7
Godišnja stopa promjene prihoda (u %)	20,1	-0,1	19,5	16,3
Dobit nakon oporezivanja (u mil. kuna)	676,7	81,0	69,7	81,7
Neto profitna marža (u %)	20,4	12,5	11,3	-6,2
Profitabilnost imovine (u %)	6,1	6,4	5,0	1,3
Profitabilnost kapitala (u %)	19,9	13,1	24,1	9,5
Koeficijent tekuće likvidnosti	3,2	2,0	2,3	2,3
Koeficijent zaduženosti	49,5	34,0	60,8	53,0
Omjer ukupnog duga i vlastitog kapitala	1,0	0,5	1,6	1,7
Broj zaposlenih	1.717	915	576	407
Produktivnost (u 000 kuna)	536,2	252,8	336,4	282,7

Pokazatelji profitabilnosti u 2012. godini također ukazuju na superiornost Plive u odnosu na prosječne iznose 10 vodećih poduzeća, kod gotovo svih odabranih pokazatelja. Usporedba vodećeg poduzeća i dva glavna konkurenta ukazuje na dominaciju Plive u terminima ostvarene profitne marže. Najviše prinose na imovinu ostvario je JGL, a Belupo je zabilježio najviši prinos na kapital. Produktivnost rada u slučaju Plive znatno je veća od prosječne, unatoč velikom broju zaposlenika. S druge strane, Belupo ostvaruje ispodprosječnu produktivnost, što se može objasniti relativno velikim brojem zaposlenika. Iako su njegovi prihodi jednaki kao i oni JGL-a 2012., Belupo u istom razdoblju zapošljava 339 radnika više.

Prema pokazateljima zaduženosti, Belupo ostvaruje najbolje rezultate koji ostavljaju prostora za dodatno financiranje dugom. Zaduzenost Plive u 2012. godini bila je granična, oko prosjeka 10 najvećih poduzeća, s ravnomjernim odnosom duga i kapitala. Iako ne spada u visoko zaduzena poduzeća, u odnosu na promatrane konkurente JGL je najzaduzenije poduzeće s najnepovoljnijim odnosom duga i vlastitog kapitala. Naime, JGL-u odobren je zajam HBOR-a za financiranje ulaganja od 350 milijuna

“ Osim JGL-a, nova ulaganja u proširenje proizvodnih kapaciteta najavili su Pliva i Belupo.

kuna u proširenje proizvodnih kapaciteta u Svilnom. Novi kompleks na 78.000 kvadratnih metara naziva se Pharma Valley te će biti završen u svibnju 2014. godine.

Osim JGL-a, nova ulaganja u proširenje proizvodnih kapaciteta najavili su Pliva i Belupo. Pliva ulaže 200 milijuna dolara u unaprjeđenje i širenje proizvodnih kapaciteta na dvije lokacije [Zagreb i Savski Marof]. Tvornica u Zagrebu trebala bi biti završena do kraja ove godine, dok se okončavanje radova na tvornici u Novom Marofu planira u prvoj polovici sljedeće godine. Gotovo 90 posto proizvodnje u novim tvornicama bit će namijenjeno inozemnom tržištu. Belupo također ulaže u širenje proizvodnih kapaciteta, i to 500 milijuna kuna. Radovi će započeti sljedeće godine, a završetak se očekuje u 2016. Nova tvornica trebala bi povećati proizvodne kapacitete za trećinu, dok bi proizvodnja krema i masti trebala narasti 2,5 puta. Osim povećanja proizvodnih i izvoznih kapaciteta, nova će ulaganja svakako pozitivno djelovati na povećanje broja zaposlenih u narednom razdoblju, s obzirom na to da su tri vodeća poduzeća najavila nova zapošljavanja po završetku objekata.

Zaključak i očekivanja

U prvih sedam mjeseci ove godine rast proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka usporen je na 6,2 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, dok je u srpnju proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka narasla za 21,5 posto na međugodišnjoj razini. Od svibnja je primjetno smanjenje zaliha osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka uslijed rasta inozemne potražnje. U skladu s rastom inozemne potražnje, u prvoj polovici godine došlo je do porasta vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda na međugodišnjoj razini i na strani uvoza [+8,8 posto] i na strani izvoza [+20,5 posto]. Posljedično, deficit vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda s inozemstvom, smanjio se za 8,8 posto na međugodišnjoj razini u prvoj polovici 2013. Istodobno je na domaćem tržištu došlo do rasta ukupnih prihoda vodećih deset proizvođača, od 16,3 posto. Zadržana je i visoka produktivnost po zaposleniku, od 1,2 milijuna kuna, mjerena ukupnim prihodima svih deset najvećih trgovačkih društava.

“S obzirom na poslovnu strategiju domaćih farmaceutskih proizvođača, koja uključuje veće oslanjanje na inozemnu potražnju, valja podsjetiti na izraženu konkurenciju i pad prihoda u 2012. godini na svjetskom tržištu uslijed isticanja patentnih zaštita.

Usljed ograničenja cijena lijekova i aktualne preporuke HZZO-a liječnicima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti da propisuju samo najjeftinije lijekove, možemo očekivati da će poduzeća i dalje izvoziti lijekove na inozemna tržišta. Prilike na domaćem tržištu farmaceutskih proizvoda dodatno su ugrožene visokim izdacima za zdravstveni sustav. S obzirom na to da je država najavila novi rebalans proračuna jer je bila prisiljena sanirati izdatke za zdravstvo s 3,3 milijarde kuna, rezovi u javnoj potrošnji vjerojatno će dijelom biti usmjereni i prema racionalizaciji javnih izdataka za zdravstvo. U skladu sa sve snažnijim zaokretom prema inozemnim tržištima, tri vodeća poduzeća ulažu u proširenje proizvodnih kapaciteta te popratno dodatno zapošljavanje.

S obzirom na poslovnu strategiju domaćih farmaceutskih proizvođača, koja uključuje veće oslanjanje na inozemnu potražnju, valja podsjetiti na izraženu konkurenciju i pad prihoda u 2012. godini na svjetskom tržištu, uslijed isticanja patentnih zaštita. Naime, u 2012. godini najveći proizvođači farmaceutskih proizvoda s američkog i europskog tržišta pretrpjeli su

FARMACEUTSKO TRŽIŠTE EUROPSKE UNIJE DODATNO JE UGROŽENO JAČANJEM REGULATIVE I SNAŽNIM MJERAMA ŠTEDNJE

“ Dugoročnom razvoju farmaceutske industrije pogoduju događanja na strani potražnje poput starenja stanovništva.

pad od oko 1 posto. Prema projekcijama IMS-a za razdoblje 2012.-2017. predviđa se oporavak farmaceutske industrije, s time da će u 2017. godini SAD zauzimati 30 posto ukupnog svjetskog tržišta farmaceutskih proizvoda, najvećih pet europskih proizvođača 13 posto, dok će brzorastuća tržišta, na kojima se dominantno prodaju brendirani i obični generički lijekovi, zauzeti 32 posto tržišta. Osim usporavanja rasta, farmaceutsko tržište Europske unije dodatno je ugroženo jačanjem regulative i snažnim mjerama štednje. S druge strane, dugoročnom razvoju industrije pogoduju događanja na strani potražnje, npr. starenje stanovništva.

Literatura:

AstraZeneca, 2013, „Godišnje financijsko izvješće za 2012.“, <http://www.astrazeneca.com> [pristupljeno 7.9.2013.].

European Commission, 2013, „EU Industrial R&D investment ScoreBoard“, Luksemburg: European Commission, <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard12.html> [pristupljeno 10.9.2013.].

EFPIA, 2013, „The pharmaceutical industry in figures“, Bruxelles: European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations [pristupljeno 1.9.2013.].

Hrvatska gospodarska komora, 2013, *Gospodarska kretanja*, br. 6, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora [pristupljeno 10.9.2013.].

IMS, 2013, „The changing face of the top 10 pharmaceutical companies“, http://www.imshealth.com/deployedfiles/ims/Global/Asia%20Pacific/Content/Insights/Top10%20Pharma%20Companies%20WP%20final_for%20clients.pdf [pristupljeno 5.9.2013.].

IMS, 2013, „Health Market Prognosis“, lipanj 2013, <http://www.imshealth.com> [pristupljeno 7.9.2013.].

OECD, 2013, „OECD Health Data“, <http://www.oecd.org/health/health-systems/oecdhealthdata.htm> [pristupljeno 11.9.2013.].

Pharmexec 50, 2013, „The 2013 Pharma Exec Top 50“, <http://www.pharmexec.com/> [pristupljeno 15.9.2013.].

S&P Capital IQ, <https://www.capitaliq.com/home.aspx> [pristupljeno 14.9.2013.].

WHO, 2013, Health financing data http://www.who.int/gho/health_financing/en/index.html [pristupljeno 11.9.2013.].

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200, Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Dubravka Jurlina Alibegović, ravnateljica

Glavna urednica

Ljiljana Božić

Autor analize

Tajana Barbić

Izvršna urednica

Marijana Pasarić

Lektura

Marijana Pasarić

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza Građevinarstvo izlazi u listopadu 2013.